ΦΙΟΝΤΟΡ
ΝΤΟΣΤΟΓΙΕΦΣΚΙ
ο Παίκτης

ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ: **Γ. ΚΑΣΤΑΝΑΚΗΣ**

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ARS BREVIS / ΠΑΡΑ ΠΕΝΤΕ

I

Επιτελους, μετά από δυο βδομάδες απουσία, επέστρεψα. Οι δικοί μας είναι κιόλας εδώ και τρεις μέρες που βρίσκονται στο Ρουλέτενμπουργκ. Φανταζόμουν ότι θα με δέχονταν μ' ανοιχτές αγκάλες, αλλά γελάστηκα. Ο στρατηγός μού μίλησε ψυχρά και περιφρονητικά, αν και μου φάνηκε ευχαριστημένος που με είδε, και με ξαπόστειλε στην αδελφή του. Είναι φανερό ότι κατάφεραν να δανειστούν λεφτά. Κι ακόμη, μου φάνηκε ότι ο στρατηγός απέφευγε να με κοιτάξει κατάματα. Η Μαρία Φιλίποβνα, φαινόταν πολύ απασχολημένη, μίλησε ελάχιστα μαζί μου, παρολ' αυτά, πήρε τα λεφτά, τα λογάριασε κι άκουσε ώς το τέλος την αναφορά μου. Περίμεναν στο γεύμα κάποιον μεσιέ Μεζεντσώβ, μια Γαλλίδα και κάποιον Άγγλο. Όπως ήταν επακόλουθο, μόλις ζεστάθηκε από λεφτά η τσέπη τους, ετοίμασαν ένα μεγάλο γεύμα· όπως το συνήθιζαν στη Μόσχα. Όταν με είδε η Πολίνα Αλεξάντροβνα, με ρώτησε γιατί είχα αργήσει τόσο. Και χωρίς να περιμένει την απάντησή μου, αποσύρθηκε αμέσως. Φαινόταν καθαρά ότι το έκανε επίτηδες. Πρέπει, ωστόσο, να εξηγηθούμε οι δυο μας· νιώθω ένα βάρος στην καρδιά.

Μου έδωσαν μια μικρή καμαρούλα στο πέμπτο πάτωμα. Στο ξενοδοχείο γνωρίζουν ότι ανήκω στην «ακολουθία του στρατηγού». Απ' ό,τι ήταν φανερό είχαν καταφέρει να εντυπωσιάσουν. Ο κόσμος εδώ περνάει το στρατηγό για κάποιον σπουδαίο και βαθύπλουτο Ρώσο ευπατρίδη. Πριν από το γεύμα βρήκε κιόλας το χρόνο να μου δώσει, μαζί με άλλες παραγγελίες, δυο χαρτονομίσματα των χιλίων φράγκων να του τα αλλάξω. Τα άλλαξα στο ταμείο του ξενοδοχείου. Τώρα πια , το λιγότερο για οχτώ μέρες, θα μας περνάνε για εκατομμυριούχους. Είχα ετοιμαστεί να βγάλω τον Μίσα και τη Νάντια περίπατο και βρισκόμουν κιόλας στη σκάλα, όταν ο στρατηγός έστειλε να με φωνάξουν· θεώρησε καλό να ελέγξει πού σκόπευα να πάω τα παιδιά. Αυτός ο άνθρωπος δεν μπορεί με τίποτα να με κοιτάξει καταπρόσωπα· θα το 'θελε πολύ, αλλά όποτε το αποπειράται, τον κοιτάζω μ' ένα βλέμ-

μα τόσο επίμονο, δηλαδή με ελάχιστο σεβασμό, που μοιάζει να τα χάνει. Με φράσεις πομπώδεις, μπερδεμένες, χάνοντας στο τέλος και τα λόγια του, μου 'δωσε να καταλάβω ότι έπρεπε να πάω τα παιδιά περίπατο στο πάρκο, όσο γινόταν πιο μακριά απ' το καζίνο. Τελικά, έχασε την ψυχραιμία του και μου είπε απότομα: «Αλλιώς, είστε ικανός να τα πάτε και στη ρουλέτα. Με συγχωρείτε» πρόσθεσε, «ξέρω ότι είστε επιπόλαιος και μάλλον ανεύθυνος, μπορεί να παρασυρθείτε και να παίξετε. Τέλος πάντων, παρόλο που δεν είμαι, κι ούτε επιθυμώ να είμαι ο μέντοράς σας, έχω το δικαίωμα να μη θέλω να με εκθέσετε...»

«Λησμονείτε» του απάντησα ήρεμα, «ότι δεν έχω λεφτά· για να χάσεις λεφτά στο παιχνίδι, είναι αναγκαίο να τα 'χεις κιόλας».

«Θα σας δώσω αμέσως» μου απάντησε ο στρατηγός κοκκινίζοντας ελαφρά. Σκάλισε τα χαρτιά στο γραφείο του, κοίταξε συμβουλευτικά ένα σημειωματάριο και βρήκε ότι μου χρώσταγε γύρω στα εκατόν είκοσι ρούβλια.

«Πώς να τα υπολογίσουμε;» με ρώτησε. «Πρέπει να τα μετατρέψουμε σε τάλιρα. Πάρτε σήμερα εκατό τάλιρα· είναι στρογγυλός αριθμός, και μην ανησυχείτε για τα υπόλοιπα».

Πήρα τα λεφτά χωρίς να πω λέξη.

«Μη σας κακοφαίνονται τα λόγια μου· είστε τόσο μυγιάγγιχτος...! Αν σας έκανα αυτή την παρατήρηση, ήταν για το καλό σας, και νομίζω πως έχω το δικαίωμα...»

Όταν επέστρεψα για το γεύμα, μαζί με τα παιδιά, συνάντησα μια ολόκληρη καβαλαρία. Οι δικοί μας είχαν πάει να δουν κάτι ερείπια. Δυο θαυμάσιες άμαξες, υπέροχα άλογα! Στη μια καθόταν η δεσποινίς Μπλανς μαζί με τη Μαρία Φιλίποβνα και την Πολίνα· ο Γάλλος, ο Άγγλος και ο στρατηγός μας τις συνόδευαν καβάλα στ' άλογά τους. Οι περαστικοί σταματούσαν και κοίταζαν τη συνοδεία· έκαναν εντύπωση, μα αυτό δε θα βοηθούσε και πολύ το στρατηγό να ξεμπλέξει. Λογάριασα πως με τις τέσσερις χιλιάδες φράγκα που έφερα εγώ, μαζί μ' αυτά που κατάφεραν να δανειστούν, πρέπει να 'χουν τώρα εφτά με οχτώ χιλιάδες φράγκα· πολύ μικρό

ποσό για τη δεσποινίδα Μπλανς. Η δεσποινίς Μπλανς μένει κι αυτή στο ξενοδοχείο μας μαζί με τη μητέρα της· το ίδιο κι ο Γάλλος μας. Οι υπάλληλοι του ξενοδοχείου τον λένε «κύριο κόμη» και τη μητέρα της δεσποινίδας Μπλανς «κυρία κόμισσα». Δεν αποκλείεται να είναι στ' αλήθεια κόμης και κόμισσα.

Είχα μεγάλη αμφιβολία αν «ο κύριος κόμης» θα με αναγνώριζε την ώρα του γεύματος. Φυσικά, ο στρατηγός ούτε που το σκέφτηκε να μας συστήσει, κι ακόμη λιγότερο, να του πει κάτι για μένα· και «ο κύριος κόμης», που είχε ζήσει στη Ρωσία, ξέρει ότι ένας δάσκαλος, *ουτσίτελ*, όπως τους λένε, είναι ανάξιο λόγου πρόσωπο. Άλλωστε, με γνώριζε πολύ καλά. Για να πω όμως την αλήθεια, δε με περίμεναν καθόλου στο γεύμα· φαντάζομαι ότι ο στρατηγός είχε ξεχάσει να δώσει εντολές, γιατί αλλιώτικα θα με είχαν στείλει να φάω στο ταμπλ ντ' οτ. Παρουσιάστηκα λοιπόν από μόνος μου, πράγμα που έκανε το στρατηγό να με κοιτάξει μ' ένα βλέμμα δυσαρέσκειας. Η Μαρία Φιλίποβνα μου πρόσφερε αμέσως κάθισμα· αλλά η συνάντηση με τον κύριο Άστλυ μ' έβγαλε από τη δύσκολη θέση, κι έτσι, θέλοντας και μη, βρέθηκα στην παρέα τους.

Αυτός ο Άγγλος είναι παράξενος άνθρωπος. Τον γνώρισα στην Πρωσία, μέσα σ' ένα βαγόνι όπου ήμασταν καθισμένοι οι ένας απέναντι στον άλλον, τότε που πήγαινα να βρω τους δικούς μας· ύστερα τον συνάντησα στα γαλλικά σύνορα και τέλος στην Ελβετία, δύο φορές μέσα σε δεκαπέντε μέρες. Και τώρα τον ξαναβρίσκω στο Ρουλέτενμπουργκ. Δεν έχω δει ποτέ μου άνθρωπο τόσο δειλό· είναι δειλός μέχρι βλακείας, και το ξέρει κι ο ίδιος, γιατί βέβαια δεν είναι καθόλου βλάκας. Είναι ωστόσο συμπαθητικός, σεμνός άνθρωπος. Κατάφερα να του πιάσω κουβέντα τότε που συναντηθήκαμε για πρώτη φορά στην Πρωσία. Μου είπε ότι είχε ταξιδέψει τούτο το καλοκαίρι στο Βόρειο Ακρωτήριο κι ότι πολύ θα ήθελε να επισκεφτεί το πανηγύρι του Νίζνυ Νοβγκορόντ. Δεν ξέρω πώς γνώρισε το στρατηγό. Μου φαίνεται ότι είναι τρελά ερωτευμένος με την Πολίνα· μόλις την είδε να μπαίνει

στην αίθουσα, κοκκίνισε σαν παπαρούνα. Έδειχνε πολύ ευχαριστημένος που καθόμουν δίπλα του και νομίζω πως με θεωρούσε ήδη επιστήθιο φίλο του.

Στο τραπέζι, ο Γάλλος ήταν όλο πόζα και φερόταν σ' όλους υπεροπτικά κι αδιάφορα. Τον θυμάμαι και στη Μόσχα, ένα σωρό παχιά λόγια έλεγε πάντα. Μίλησε πολύ για την οικονομική κατάσταση και την πολιτική της Ρωσίας. Ο στρατηγός τολμούσε κάπου-κάπου να του φέρνει αντιρρήσεις, αλλά πολύ συγκρατημένα, όσο ακριβώς χρειαζόταν για να διαφυλάξει το κύρος του.

Είχα μια αλλόκοτη διάθεση. Και φυσικά, πριν ακόμη φτάσουμε στη μέση του γεύματος, είχα βάλει στον εαυτό μου την ίδια πάντα ερώτηση: «Γιατί άραγε να 'μαι κολλημένος στο στρατηγό, γιατί δεν τους έχω παρατήσει όλους από καιρό;» Κάπου-κάπου, έριχνα και μια ματιά στην Πολίνα Αλεξάντροβνα· αλλά εκείνη δεν φαινόταν να με προσέχει καθόλου. Στο τέλος, θύμωσα κι αποφάσισα να κάνω φασαρία.

Ξεκίνησα με μια θορυβώδη ανάμειξη στη συζήτηση, έτσι, ξαφνικά, χωρίς να με ρωτήσουν τίποτα και χωρίς να ζητήσω συγνώμη. Αυτό που κυρίως επιδίωκα, ήταν ν' αρπαχτώ με το Γάλλο. Απευθύνθηκα στο στρατηγό – θαρρώ πως τον διέκοψα και παρατήρησα ότι αυτό το καλοκαίρι δεν ήταν καθόλου εύκολο για τους Ρώσους να τρώνε ταμπλ ντ' οτ στα ξενοδοχεία. Ο στρατηγός μού έριξε ένα βλέμμα γεμάτο έκπληξη.

«Αν έχετε μιαν ελάχιστη αξιοπρέπεια» συνέχισα, «είναι σίγουρο πως θα 'χετε να αντιμετωπίσετε διάφορες προσβολές. Στο Παρίσι, στο Ρήνο, ακόμη και στην Ελβετία, τα ταμπλ ντ' οτ είναι γεμάτα Πολωνούς και Γάλλους, σε τέτοιο σημείο, που ένας Ρώσος είναι αδύνατο να ξεστομίσει λέξη εναντίον τους».

Μίλησα στα γαλλικά. Ο στρατηγός είχε πάντοτε το βλέμμα του καρφωμένο πάνω μου, μην ξέροντας αν έπρεπε να θυμώσει ή απλώς να εκπλαγεί με την έλλειψη διακριτικότητας που έδειχνα.

«Θα σας έχουν δώσει κάποιο μάθημα ασφαλώς» είπε με περιφρόνηση ο Γάλλος.

«Στο Παρίσι» απάντησα, «έκανα καβγά μ' έναν Πολωνό κι ύστερα μ' ένα Γάλλο αξιωματικό που υποστήριζε τον Πολωνό. Αλλά μια παρέα Γάλλων πήρε το μέρος μου όταν τους είπα ότι λίγο έλειψε να φτύσω μέσα στον καφέ ενός μονσινιόρ».

«Να φτύσετε;» έκανε με ζωηρή έκπληξη ο στρατηγός, και γύρισε το βλέμμα του στο τραπέζι για να βρει υποστηρικτές.

Ο Γάλλος με κοίταξε δύσπιστα.

«Μάλιστα» απάντησα. «Ήξερα ήδη από δυο μέρες ότι ίσως χρειαζόταν να πάω στη Ρώμη για τις υποθέσεις μας. Πήγα λοιπόν στο γραφείο του νούντσιου στο Παρίσι για να θεωρήσω το διαβατήριό μου. Εκεί με δέχτηκε ένας αβάς, καμιά πενηνταριά χρονών, ξερακιανός και ψυχρός, που μου είπε να περιμένω, μ' έναν τόνο ευγενικό αλλά κάπως ξερό. Ήμουν βιαστικός, ωστόσο κάθισα, και βγάζοντας απ' την τσέπη μου την εφημερίδα *Εθνική Γνώμη*, άρχισα να διαβάζω ένα άρθρο φοβερά υβριστικό για τη Ρωσία. Στο μεταξύ, άκουσα να μπάζουν κάποιον άλλον στο γραφείο του μονσινιόρ από το διπλανό δωμάτιο· είδα τον αβά να τσακίζεται στις υποκλίσεις. Επανέλαβα την παράκλησή μου κι αυτός μου είπε πάλι –πιο ξερά τούτη τη φορά– ότι έπρεπε να περιμένω. Σε λίγο, ήρθε άλλος ένας –Αυστριακός πρέπει να 'ταν– και τον οδήγησαν κι αυτόν στο πρώτο πάτωμα. Αγανάκτησα για τα καλά, πήγα κατευθείαν στον αβά και του είπα ορθά κοφτά ότι, αφού ο μονσινιόρ δεχόταν, θα μπορούσε κάλλιστα να διευθετήσει και τη δική μου υπόθεση. Ο αβάς έκανε πίσω κατάπληκτος: πώς τολμούσε ένας τιποτένιος Ρώσος να συγκρίνει τον εαυτό του με τους επισκέπτες του μονσινιόρ; Με το πιο αναιδές ύφος του κόσμου, λες κι ήταν πανευτυχής που βρήκε την ευκαιρία να με προσβάλει, με κοίταξε με περιφρόνηση απ' την κορφή ως τα νύχια, φωνάζοντας: "Και νομίζετε λοιπόν ότι ο μονσινιόρ θα παρατήσει τον καφέ του για να δεχτεί εσάς;" Τότε φώναξα κι εγώ, αλλά πολύ πιο δυνατά απ' αυτόν: Ε, λοιπόν, δυάρα δεν δίνω για τον καφέ του μονσινιόρ σας! Αν δεν τακτοποιήσετε αμέσως το διαβατήριό μου, θα πάω να τον βρω μόνος μου!»

»"Πώς; Την ώρα που δέχεται τον καρδινάλιο;" έβαλε τις φωνές ο αβάς, οπισθοχωρώντας με τρόμο ώς την πόρτα και φράζοντάς την με τα χέρια του, για να μου δώσει να καταλάβω ότι θα προτιμούσε να πεθάνει παρά να μ' αφήσει να περάσω.

»Του απάντησα ότι, «*Je suis heretique et barbare*», και σαν αιρετικός και βάρβαρος που είμαι, τα βάζω και με τους αρχιεπισκόπους, τους καρδινάλιους, τους μονσινιόρους κι όλους τους υπόλοιπους. Κοντολογίς, φάνηκα ανυποχώρητος. Ο αβάς μού έριξε ένα εχθρικό βλέμμα, μου άρπαξε το διαβατήριο απ' τα χέρια κι ανέβηκε στον πρώτο όροφο. Σ' ένα λεπτό το είχαν θεωρήσει».

«Θέλετε να το δείτε;» Έβγαλα το διαβατήριό μου κι έδειξα τη θεώρηση του ποντίφικα.

«Σας παρακαλώ...» άρχισε ο στρατηγός.

«Κάνατε πολύ καλά που είπατε ότι είστε αιρετικός και βάρβαρος» είπε σαρκαστικά ο Γάλλος. «Cela n'etait pas si bête – δεν ήταν και πολύ ανόητο!»

«Πώς μας αντιμετωπίζουν έτσι εμάς τους Ρώσους; Δεν τολμάμε να πούμε λέξη, ώς και την εθνικότητά μας είμαστε έτοιμοι να αρνηθούμε. Σας βεβαιώνω ότι στο Παρίσι, τουλάχιστον στο ξενοδοχείο που έμενα, άρχισαν να μου φέρονται πολύ καλύτερα απ' τη στιγμή που μαθεύτηκε ο καβγάς μου με τον αβά. Ένας χοντροπολωνός, ο πιο αντιπαθητικός απ' όλους τους ενοίκους του ξενοδοχείου, μαζεύτηκε στη γωνιά του. Του είπα ακόμη ότι πριν δυο χρόνια συνάντησα κάποιον που τον είχε πυροβολήσει ένας Γάλλος ακροβολιστής, στα 1812, μόνο και μόνο για ν' αδειάσει το ντουφέκι του. Αυτός ήταν τότε παιδάκι δέκα χρονών και η οικογένειά του δεν είχε προλάβει να εγκαταλείψει τη Μόσχα».

«Αποκλείεται!» ξέσπασε ο Γάλλος. «Οι Γάλλοι στρατιώτες δεν πυροβολούν παιδιά».

«Και όμως» απάντησα, «αυτή είναι η καθαρή αλήθεια. Το περιστατικό μού το διηγήθηκε ένας αξιοσέβαστος απόστρατος λοχαγός και είδα με τα μάτια μου το σημάδι της σφαίρας στο μάγουλό του».